

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

22. aprill 2021 *

Eelotsusetaotlus – Määrus (EÜ) nr 1346/2000 – Maksejõuetusmenetlused – Artikkel 4 – Maksejõuetusmenetluse suhtes kohaldatav õigus – Selle liikmesriigi õigus, kelle territooriumil menetlus on algatatud – Artikkel 13 – Kõiki võlausaldajaid kahjustavad õigustoimingud – Erand – Tingimused – Toiming, mille suhtes kohaldatakse menetluse algatanud riigi õiguse asemel mõne teise liikmesriigi õigust – Selle õiguse alusel vaidlustamatu toiming – Määrus (EÜ) nr 593/2008 – Lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatav õigus – Artikli 12 lõike 1 punkt b – Lepinguõiguse valdkond – Sellest tulenevate kohustuste täitmine – Makse, mis on tehtud sellise lepingu täitmiseks, mille suhtes on kohaldatav muu liikmesriigi kui menetluse algatanud riigi õigus – Täitmine kolmanda isiku poolt – Maksejõuetusmenetluse käigus esitatud hagi selle makse tagasivõitmiseks – Kõnealusele maksele kohaldatav õigus

Kohtuasjas C-73/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) 23. jaanuari 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. veebruaril 2020, menetluses

ZM, kes tegutseb Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH pankrotihaldurina,

versus

E. A. Frerichs,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud L. Bay Larsen, C. Toader ja M. Safjan,

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- ZM, Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH pankrotihaldur, esindaja: *Rechtsanwalt* J. Froehner,
- E. A. Frerichs, esindaja: *advocaat* J. van Zuethem,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros ja S. Duarte Afonso,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja H. Leupold,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT 2000, L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artiklit 13 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT 2008, L 177, lk 6) artikli 12 lõike 1 punkti b.
- 2 Taotlus on esitatud Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH pankrotihaldur ZMi ja E.A. Frerichsi vahelises kohtuvaidluses, milles ZM nõuab viimaselt tagasi makset, mille Oeltrans Befrachtungsgesellschaft talle tegi E.A. Frerichsi ja Oeltransi kontserni kuuluva äriühingu vahel sõlmitud lepingu alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 1346/2000,

- 3 Määrus nr 1346/2000 tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrusega (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT 2015, L 141, lk 19). Põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal kuulus aga kohaldamisele määrus nr 1346/2000.
- 4 Määruse nr 1346/2000 põhjendustes 23 ja 24 on märgitud:
  - „(23) Käesolevas määruses tuleks selle reguleerimisalasse kuuluvates küsimustes sätestada ühtsed kollisiooninormid, mis käesoleva määruse reguleerimisalal asendavad eri riikides kehtivaid rahvusvahelise eraõiguse sätteid. Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse selle liikmesriigi seadusi, kus menetlus on algatatud (*lex concursus*). Kollisiooninorm peaks kehtima nii põhimaksejõuetusmenetluse kui ka kohalike menetluste suhtes; *lex concursus* määrab kindlaks kõik maksejõuetusmenetluse protsessuaalsed ja materiaalsed tagajärjed asjaomastele isikutele ja õigussuhetele. Selle alusel määratakse kindlaks ka maksejõuetusmenetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused.
  - (24) Selliste maksejõuetusmenetluste automaatne tunnustamine, mille suhtes üldjuhul kohaldatakse selle riigi seadusi, kus menetlus on algatatud, võib olla vastuolus normidega, mille kohaselt tehakse tehinguid teistes liikmesriikides. Tehingute kindluse ja õiguspäraste ootuste kaitsmiseks teistes liikmesriikides peale selle, kus menetlus on algatatud, tuleks üldreeglit ette näha mitmed erandid.“

5 Määruse artiklis 4 „Kohaldatav seadus“ on ette nähtud:

„1. Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud, edaspidi „menetluse algatanud riik“.

2. Menetluse algatanud riigi seadustes sätestatakse menetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused. Tingimustes määratakse eelkõige kindlaks:

[...]

m) eeskirjad, mis käsitlevad kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühiseks tunnistamise korda.“

6 Nimetatud määruse artikkel 13 „Kahjustav tegevus“ on sõnastatud järgmiselt:

„Artikli 4 lõike 2 punkti m ei kohaldata juhul, kui kõiki võlausaldajaid kahjustanud tegevusest kasu saanud isik tõendab, et:

– kõnealuse tegevuse suhtes kohaldatakse menetlust algatava riigi seaduse asemel mõne teise liikmesriigi seadust,

ning

– kõnealuse seaduse alusel ei ole võimalik tema tegevust mingil viisil vaidlustada.“

Määrus nr 593/2008,

7 Määruse nr 593/2008 põhjenduses 16 on märgitud:

„Et aidata kaasa käesoleva määruse üldeesmärgi saavutamisele, milleks on õiguskindluse tagamine Euroopa õigusruumis, peaksid rahvusvahelise eraõiguse normid olema suurel määral prognoositavad. Kohtutele peaks siiski jääma teatav kaalutusõigus otsustada, milline õigus on konkreetse olukorraga kõige tihedamalt seotud.“

8 Selle määruse artikli 12 „Kohaldatava õiguse reguleerimisala“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesoleva määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib eelkõige

[...]

b) lepingu täitmist;

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

9 Oeltrans Befrachtungsgesellschaft ja Tankfracht GmbH on Saksamaal asutatud äriühingud. Nad kuuluvad Oeltransi kontserni.

- 10 Madalmaades asutatud E.A. Frerichs ja Tankfracht sõlmisid lepingu, mille ese oli siseveelaeva kasutamine ja mille alusel pidi Tankfracht maksma E.A. Frerichsile tasuna 8259,30 eurot. 9. novembril 2010 maksis Oeltrans Befrachtungsgesellschaft E.A. Frerichsile summa, mille Tankfracht viimasele selle lepingu alusel võlgnes.
- 11 Amtsgericht Hamburg (Hamburgi esimese astme kohus, Saksamaa) alustas 29. aprillil 2011 Oeltrans Befrachtungsgesellschafti suhtes maksejõuetusmenetlust. Selle menetluse algne pankrotihaldur esitas 21. detsembril 2014 pädevale kohtule tagasivõitmise hagi, et saada selle äriühingu toimingute tühistamise tulemusel tagasi 8259,30 euro suurune summa koos sellelt tasumisele kuuluva intressiga. Kohtu viivituse tõttu toimetati hagi E.A. Frerichsile kätte alles 2016. aasta detsembris. Alates 25. märtsist 2016 on selles menetluses pankrotihaldur ZM.
- 12 Landgericht (esimese astme kohus, Saksamaa) rahuldab pankrotihalduri nõude, leides, et põhikohtuasjas esitatud hagile on kohaldatav Saksa õigus.
- 13 Apellatsioonikohus muutis Landgerichti (esimese astme kohus) otsust, nõustudes E.A. Frerichsi esitatud vastuväitega, et hagi on aegunud, ning jättis hagi – samuti Saksa õiguse alusel – rahuldamata.
- 14 ZM esitas eelotsusetaotluse esitanud Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kassatsioonkaebuse, nõudes esimese astme kohtu otsuse jõusse jätmist.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul sõltub kassatsioonkaebuse lahendus määruse nr 1346/2000 artikli 13 ja määruse nr 593/2008 artikli 12 lõike 1 punkti b tõlgendusest.
- 16 Määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõike 2 teise lause punkti m kohaselt määratakse nimelt selle liikmesriigi õiguses, kelle territooriumil maksejõuetusmenetlus on algatatud, kindlaks ka kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühisust, tühistamist või kehtetust käsitlevad sätted. Nimetatud kohus märgib, et kuna Oeltrans Befrachtungsgesellschafti maksejõuetusmenetlus algatati Saksamaal, siis tuleb selle äriühingu poolt E.A. Frerichsile tehtud 8259,30 euro suuruse makse tühistamise küsimust seega hinnata Saksa õiguse alusel ja vastavalt sellele õigusele tuleb tema menetluses olev nõue rahuldada, sest vastupidi apellatsioonikohtu seisukohale leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja hagi ei ole aegunud.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et E.A. Frerichs tugineb määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaldatavusele ja väidab, et seda makset tuleb hinnata Madalmaade õiguse alusel, ning on esitanud tõendid, mis kinnitavad, et selle õiguse kohaselt ei saa niisugust makset kuidagi vaidlustada.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab sellega seoses, et Tankfrachti ja E.A. Frerichsi vahel sõlmitud lepingut reguleerib olenemata selle õiguslikust kvalifikatsioonist Madalmaade õigus.
- 19 Sellele vaatamata leiab nimetatud kohus, et küsimus, kas määruse nr 1346/2000 artiklis 13 sätestatud esimene tingimus, mille kohaselt asjaomase kahjustava toimingu suhtes kohaldatakse mõne teise liikmesriigi õigust kui selle riigi õigus, kelle territooriumil on algatatud maksejõuetusmenetlus, on tema menetluses olevas kohtuasjas täidetud, sõltub sellest, kas määruse nr 593/2008 artikli 12 lõike 1 punkti b kohaselt kuulub kolmanda isiku – käesoleval juhul Oeltrans Befrachtungsgesellschafti – tehtud makse, et rahuldada sellest lepingust tulenev E.A. Frerichsi nõue Tankfrachti suhtes, samuti Madalmaade õiguse reguleerimisalasse.

- 20 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas määruse [nr 1346/2000] artiklit 13 ja määruse [nr 593/2008] artikli 12 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et viimati viidatud määruse järgi lepingule kohaldatavat õigust tuleb kohaldada ka sellise makse suhtes, mille teeb kolmas isik lepingupoole lepingust tuleneva maksekohustuse täitmiseks?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 21 Esitatud küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1346/2000 artiklit 13 ja määruse nr 593/2008 artikli 12 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et viimati nimetatud määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib ka makset, mille kolmas isik on teinud lepingu ühe poole lepingulise kohustuse täitmiseks, kui see makse vaidlustatakse maksejõuetusmenetluses kui kõiki võlausaldajaid kahjustav toiming.
- 22 Kõigepealt tuleb märkida, et määruse nr 1346/2000 artiklis 13 on ette nähtud erand selle määruse artikli 4 lõikes 1 sätestatud üldreeglit, mille kohaselt kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle tagajärgede suhtes selle liikmesriigi õigust, kelle territooriumil menetlus on algatatud (16. aprilli 2015. aasta kohtuotsus Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, punkt 34).
- 23 Nimetatud määruse artiklis 13 on ette nähtud, et artikli 4 lõike 2 punkti m ei kohaldata juhul, kui kõiki võlausaldajaid kahjustavast toimingust kasu saanud isik tõendab, et kõnealuse toimingu suhtes kohaldatakse menetluse algatanud riigi õiguse asemel mõne teise liikmesriigi õigust ning viimati nimetatud õiguse alusel ei ole võimalik kõnealust toimingut asjaomases asjas vaidlustada.
- 24 Nagu on kirjas määruse nr 1346/2000 põhjenduses 24, tuleb seda erandit, mille eesmärk on kaitsta õiguspärast ootust ja tehingute kindlust teistes liikmesriikides peale selle, kus maksejõuetusmenetlus algatati, tõlgendada kitsalt ning selle ulatus ei tohi minna kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik (15. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 25 Mis täpsemalt puudutab määruse nr 1346/2000 artikliga 13 taotletavat eesmärki, siis Euroopa Kohus on otsustanud, et selle artikli eesmärk on kaitsta kõiki võlausaldajaid kahjustanud toimingust kasu saanud isiku õiguspärast ootust, kuivõrd selles sättes on ette nähtud, et ka pärast maksejõuetusmenetluse algatamist kohaldatakse toimingu suhtes jätkuvalt õigust, mis oli sellele kohaldatav selle tegemise kuupäeval (8. juuni 2017. aasta kohtuotsus Vinyly Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Euroopa Kohus on veel otsustanud, et määruse nr 1346/2000 artiklid 4 ja 13 on määruse nr 593/2008 suhtes *lex specialis* ning neid tuleb tõlgendada määruse nr 1346/2000 eesmärke silmas pidades (8. juuni 2017. aasta kohtuotsus Vinyly Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Kuna käesoleval juhul algatati põhikohtuasjas kõne all olev maksejõuetusmenetlus Saksamaal, on vastavalt määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõikele 1 selle menetluse ja selle tagajärgede suhtes kohaldatav Saksa õigus.
- 28 Sellest tuleneb – nagu märgib ka eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et vastavalt selle määruse artikli 4 lõike 2 teise lause punktile m, mille kohaselt selle liikmesriigi õigus, kelle territooriumil on algatatud maksejõuetusmenetlus, määrab muu hulgas kindlaks sätted, mis käsitlevad kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühisust, tühistamist või kehtetust, tuleb Oeltrans Befrachtungsgesellschafti poolt E.A. Frerichsile tehtud 8259,30 euro suuruse makse tühistamise küsimust põhimõtteliselt hinnata Saksa õiguse alusel.

- 29 Kuna see makse tehti Tankfrachtil E.A. Frerichsiga sõlmitud lepingu alusel olnud lepingulise kohustuse täitmiseks ja kuna seda lepingut reguleerib Madalmaade õigus, siis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaldamisel tuleb seda makset pidada samuti selle õiguse kohaldamisalasse kuuluvaks.
- 30 Sellega seoses tuleb meenutada, et nimetatud määruse põhjenduse 23 kohaselt peaks määrus kehtestama ühtsed kollisiooninormid, mis oma kohaldamisalas asendavad rahvusvahelise eraõiguse sätteid.
- 31 Lisaks tuleb märkida, et vastavalt nimetatud määruse artikliga 13 taotletavatele eesmärkidele, mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 25, peab lepingu pool, kellele on tehtud selle lepingu alusel makse, saama eeldada, et nimetatud lepingu suhtes kohaldatav õigus on kohaldatav ka sellele maksele, sealhulgas ka pärast maksejõuetusmenetluse algatamist.
- 32 Sama kehtib juhul, kui seda makset ei teinud mitte selle poole lepingupartner, vaid kolmas isik, kuna nimetatud lepingupoole jaoks on ilmne, et asjaomase maksega kavatseb kolmas isik täita selle poole lepingupartneril lasuva lepingulise maksekohustuse. Seega peab kõnealune pool sellisel juhul saama ka eeldada, et isegi pärast maksejõuetusmenetluse algatamist jääb kõnealuse makse suhtes kohaldatavaks õigus, mida kohaldatakse selle makse õiguslikuks aluseks oleva lepingu suhtes.
- 33 Lepingupool, kellele tema lepingupartner või kolmas isik on teinud selle lepingu alusel makse, ei saa ju mõistlikult olla kohustatud ette nägema, et tema lepingupartneri või kolmanda isiku suhtes võidakse algatada maksejõuetusmenetlus, ja kui see peaks juhtuma, siis millises liikmesriigis seda läbi viiakse.
- 34 Lisaks, nagu väitsid Portugali valitsus ja Euroopa Komisjon oma kirjalikes seisukohtades, kahjustaks määruse nr 1346/2000 artikli 13 vastupidine tõlgendus selle sätte kasulikku mõju ja läheks vastuollu selle eesmärgiga, milleks on võimaldada teha erand selle määruse artikli 4 lõikes 1 ette nähtud üldreeglist eelkõige selleks, et kaitsta nende isikute õiguspärast ootust, kes on kõiki võlausaldajaid kahjustavatest toimingutest kasu saanud, kuna selle tagajärg oleks, et sellised kolmandate isikute tehtud maksed oleksid alati reguleeritud selle liikmesriigi õigusega, mille territooriumil maksejõuetusmenetlus on algatatud.
- 35 Peale selle kinnitab määruse nr 1346/2000 artikli 13 kohaldamisel tõlgendust, et lepingupartneri või kolmanda isiku poolt lepingulise kohustuse täitmise suhtes kohaldatav õigus on see õigus, mis reguleerib selle kohustuse aluseks olevat lepingut, ka määruse nr 593/2008 artikli 12 lõike 1 punkti b sõnastus.
- 36 Selles sättes on nimelt ette nähtud, et viimati nimetatud määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib eelkõige lepingust tulenevate kohustuste täitmist.
- 37 Seega tuleneb selle sätte sõnastusest, et lepingulise maksekohustuse täitmist reguleerib selle kohustuse õiguslikuks aluseks oleva lepingu suhtes kohaldatav õigus.
- 38 Lisaks, nagu on selgitatud määruse nr 593/2008 põhjenduses 16, peaksid selles määruses sätestatud kollisiooninormid olema suurel määral prognoositavad, et aidata kaasa määruse üldeesmärgi saavutamisele, milleks on õiguskindluse tagamine Euroopa õigusruumis.
- 39 Tuleb aga tõdeda, et määruse nr 1346/2000 artikli 13 tõlgendus, mille kohaselt reguleerib lepingu suhtes kohaldatav õigus ka lepingust tuleneva kohustuse täitmist lepingupartneri või kolmanda isiku poolt, on kooskõlas eesmärgiga saavutada õiguskindlus, kuna see võimaldab tagada, et isegi pärast maksejõuetusmenetluse algatamist reguleerib seda kohustust jätkuvalt sama õigus.

- 40 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artiklit 13 ja määruse nr 593/2008 artikli 12 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et viimati nimetatud määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib ka makset, mille kolmas isik on teinud lepingu ühe poole lepingulise kohustuse täitmiseks, kui see makse vaidlustatakse maksejõuetusmenetluses kui kõiki võlausaldajaid kahjustav toiming.

Kohtukulud

- 41 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artiklit 13 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) artikli 12 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et viimati nimetatud määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib ka makset, mille kolmas isik on teinud lepingu ühe poole lepingulise kohustuse täitmiseks, kui see makse vaidlustatakse maksejõuetusmenetluses kui kõiki võlausaldajaid kahjustav toiming.

Allkirjad